

Олександр Галич

**ХУДОЖНЯ ТРАНСГРЕСІЯ ЛЕОНІДА ЧЕРНОВА-МАЛОШИЙЧЕНКА:
МЕМУАРНИЙ ДИСКУРС**

У статті здійснено аналіз двох автобіографій Леоніда Чернова-Малошийченка, які автор розглядає як мемуари суб'єктного типу. Перша автобіографія цього призабутого письменника є короткою й нагадує подібні традиційні письменницькі твори, а друга — поширена, написана емоційно, в дусі експресіонізму, з виразним романтичним пафосом, окремими патетичними місцями. У ній помітною є світоглядна і творча трансгресія письменника, що бачив себе в літературі спочатку як російськомовний автор, але згодом, долаючи можливе й неможливе, поступово переходить на українську мову і стає помітною постаттю в українському літературному процесі на рубежі 20–30-х років ХХ ст.

Попри те, що спогади були написані в 1930 р., у них майже відсутня апологетика будівництва нового суспільства, притаманна мемуарам багатьох українських письменників тієї пори (В. Поліщук, В. Сосюра). Проте останні слова автобіографії Л. Чернова свідчать про недооцінку ним складних суспільно-політичних реалій початку 30-х років, коли посилювався ідеологічний тиск на літературу. Складається враження, що письменник живе в якомусь паралельному вигаданому світі, а звідси — патетична упевненість в його словах, що явно дисгармоніює з реаліями тієї доби.

Ключові слова: автобіографія, мемуари, трансгресія, імажинізм, експресіонізм.

Ім'я Леоніда Кіндратовича Малошийченка (літературний псевдонім Чернов, Чернов-Малошийченко) на сьогодні залишається все ще мало відомим широкому загалу читачів, хоча у 20-ті — поч. 30-х років минулого століття цього українського письменника знали від Харкова до Одеси, від Владивостока до Петербурга. Л. Чернову належать написана російською мовою збірка лірики «Профсоюз сумасшедших» (1924), україномовні поезії «Самольот на селі» (1925), книги подорожних нарисів «125 день під тропіками» (1928), оповідань «Сонце під веслами» (1929), «Чудаки прикрашають світ» (1929), гуморесок «Подарунок молодим кінематографістам» (1930), нарисів та оповідань «Станція Знам'янка» (1930), «Людина з іншої планети» (1931), повість «Пригоди професора Вокса на острові Ціпанго» (1931), поема «Фронт» (1931). Вже після смерті митця, що сталася 23 січня 1933 р., вийшла друком поетична збірка «На розі бур» (1933). Талановитий поет за нетривале життя спробував себе в різних напрямках і течіях тодішньої літератури (імажинізм, футуризм, авангардизм), а також професіях: актор і театральний менеджер, кінооператор, учитель, мандрівник, радіожурналіст.

У 20-ті — 30-ті роки про Л. Чернова писали М. Рудерман, В. Поліщук, В. Радіонов, М. Доленго, Г. Овчаров та ін. Потім майже півстоліття його творчість з ідеологічних причин замовчувалася. Це дало підстави Л. Куценку назвати свою розвідку про Л. Чернова «Репресований після смерті» [3]. Інтерес до життя та творчої спадщини митця знову відновився лише на рубежі ХХ–ХХІ ст.

Про це свідчать праці згаданого вже Л. Куценка, А. Білої, Р. Доценка, Р. Мельниківа, Ю. Полякової та ін. Однак у цих дослідженнях аналізується здебільшого поетична творчість, театральна діяльність Л. Чернова та його мандри.

Метою статті є спроба дослідити мемуари Л. Чернова, у яких розкривається світоглядна і творча трансгресія письменника, що бачив себе в літературі спочатку як російськомовний автор, а потім, долаючи можливе й неможливе, став помітною постаттю в українському літературному процесі на рубежі 20–30-х років ХХ ст.

Мемуари Л. Чернова — це дві його автобіографії, одна з яких уперше була надрукована в 1933 р. у журналі «Червоний перець», а друга — у збірці його творів, що вийшла в Одесі 2005 р. Досі ці праці не були предметом літературознавчого аналізу, хоча фактичний матеріал з них часто використовували науковцями та критиками.

Перш за все слід зазначити, що ці дві праці Л. Чернова належать до мемуарної літератури, хоча й досі окремі дослідники вважають, що автобіографія аж ніяк не є мемуарами. Проте ще в докторській дисертації 1991 р. [2] нами було доведено, що мемуари бувають суб'єктивними, об'єктивними та змішаними. У мемуарах першого типу на передньому плані події, подані через сприйняття автора. У мемуарах суб'єктного типу — особистість його самого. Автобіографія належить до суб'єктного типу мемуарів. Пізніше нашу класифікацію удосконалила Т. Гажа, виділивши, крім об'єктивних і суб'єктивних мемуарів, ще й об'єктно-суб'єктивні та суб'єктно-об'єктивні [1].

Жанр автобіографії вимагає від письменника подати основні віхи його життя і творчості. Перша з названих автобіографій є ближчою до цього. У ній Л. Чернов намагається назвати головні дати свого життєпису, відтворити суспільно-політичні умови, у яких протікала його творчість. Як і личить жанровим канонам автобіографії, автор починає з головного: «*Народився р[оку] 1899, 3 січня (ст. ст.) в маленькому місті Олександрія — серед південних степів. Батько — Кіндрат Малошийченко — відомий страховий робітник. Дід з батькового боку селянин-баштанник. Материн батько — робітник, матрос, бунтар, бурлака*» [5, 442]. Далі Л. Чернов пише про навчання в олександрійській гімназії, «добрі вихователі» якої вигнали його з неї через погану успішність. «*Року 1917 скінчив кишинівську гімназію і виплив у бурхливе море. [У] р[оках] 1917–1921 з перемінним успіхом працював в Укрості, блукав по Україні, редагував “Рубікон”, ... грав по українських театрах, — аж поки р[оку] 1921 не вступив до театру ім. Франка*» [5, 442]. Саме тут Л. Чернов уперше отримав змогу віддатися літературній праці. Ним були написані п'єси «Бог Авраама», «Цар Максиміліан», кілька поем. Також він спробував свої сили в перекладах, зокрема переклав низку п'єс Мольєра. Його друзями й вчителями стали Г. Юра та А. Бучма. «*На весні [19]22-го року мені здалося, що час уже почати утворення власного театру, і ми разом з Горським, Я. Возіяном, М. Гаєвським, Ю. Філянським склали українське мистецьке об'єднання “МахуDRAM” (“Майстерня художньої драми”, згодом — “Зелена зоря”). Після річної героїчної боротьби з голодом та злиднями, наприкінці [19]22-го року в Кременчуці ми не витримали і постановили ліквідувати наш театр*» [5, 443].

Крах театру Л. Чернов називає найчорнішими хвилинами свого життя: «*Я, щоб урятувати себе, кинувся у вир головокружних пригод у Сибіру та на Далекому Сході. У Владивостоці більше року працював у газеті, в журналі, в кіно, бушував, епатував буржуа, гуркотів, влаштовував літвечори, один раз був навіть секретарем Хінського Консулату і ходив у візитці та в лякерках. В цей час я відійшов від української літератури, пристав до лівого крила російських імажиністів і видав книгу поезій “Профсоюз сумасшедших”*» [5, 443].

Автобіографія свідчить про те, що влітку 1924 р. Л. Чернов, продавши у Владивостоці мотоцикл, за виручені кошти вирушив у морську подорож до Індії: «*І досі ще стоїть перед моїми очима ця дивовижна незрівнянна країна: Індійський океан, Цейлон, первісне Трінкомалі, Мадрас, Бомбей, Бенгальські джунглі... і далі — Перім, Червоне море — межа двох великих пустель: Сахари та Аравії*» [5, 443]. Під час подорожі він «написав найбільшу свою поему “Борьба за радость”» [6, 443], уривки з якої згодом були надруковані

в Одесі в журналі футуристів «Юголеф». У цьому південному місті Л. Чернов зустрівся зі своїми давніми друзями, зокрема з А. Бучмою, познайомився з відомою актрисою В. Чистяковою «і мало не перейшов зовсім на працю до кіна» [5, 443].

Далі життєвий шлях Л. Чернова проліг до Ленінграда, де він увійшов до групи російських імажиністів. Проте його життя на берегах Неви виявилось недовгим. Він захворів на туберкульоз, яким заразився десь у джунглях Бенгалії. З коханою жінкою Л. Чернов повернувся до Олександрії: «*Більше року пролежав виснажений на ліжкові в Олександрії, втративши зв'язки з друзями, з літературою, загубивши здібність об'єктивного відношення до людей та життя*» [5, 443].

Восени 1926 р. Л. Чернов приїхав до Харкова, що тоді був українською столицею, але прогресуюча хвороба не дала йому можливості працювати, «і друзі на півроку замкнули мене до Харківського Тубінституту» [6, 443]. Весною наступного року після виходу з лікарні Л. Чернов зблизився з українськими діячами культури та мистецтва і тут відбулася трансгресія — він відчув себе українським письменником. В автобіографії митець називає твори, написані в сезоні 1927–1928 рр. Це, зокрема, «Оповідання про маленьку людину», книга «125 день», поеми «Любов сьогодні», «Коні в степах». У цей же час Л. Чернов «підготував до друку книгу оповідань “Сонце під веслами”, збірку поезій» [5, 444]. Також він повідомив, що працює над повістю «Наркомова дружина». У Харкові письменник працював на радіо. Закінчується перша автобіографія Л. Чернова романтичним зізнанням, у якому зовсім не відчувається передчуття важких часів для українських письменників, котрі ось-ось настануть: «*Як гарно жити в наші часи. Над усе в світі люблю життя і мій мотоциклет, що носить мене по степах моєї країни, — по тих, може, шляхах, де колись вигравали на конях мої прадіди*» [5, 444].

Друга автобіографія є значно більшою за обсягом і побудована інакше. Тут також є чимало свідчень, що розкривають сторінки життя і творчості письменника. В окремих деталях вони мають змістові повтори з першою автобіографією, проте відтворюють деякі епізоди більш докладно і ґрунтовно. Якщо в поезії першого (російського) періоду творчості Л. Чернов відчував себе імажиністом, то в автобіографії він скоріше є експресіоністом.

Саме так, наприклад, на початку мемуарної праці розгортається біографія його батька, Кіндрата Малошийченка. Поєднуючи експресію й романтику в баченні минулого, Л. Чернов емоційно відтворює історію життя свого батька, сина баштанника, простої людини, що виявилася здатною на велике кохання до доньки мірошника Оксани Солохи, яка витримала важкі випробування, роками очікуючи на свого коханого, який поїхав на заробітки до Сибіру. Батько повернувся

з далеких країв переможцем: «Оженився, збудував хату — і зажив у славному місті — Олександрії, на Березівці, край колишнього старовинного запорізького шляху...» [6, 445].

Автобіографія містить чимало фрагментів, які емоційно розкривають світовідчуття Л. Чернова, його фанатичну любов до безмежних українських степів: «Я не люблю ні пишновеличозного, зрадливо-істеричного моря, ні стискуючих мій обрій гір, ні зворушливих лісів. Я люблю південні липневі пустельні степи наші; обрій без меж; розгорнуте в безкінечність бразолійне небо; пахучі жита наші; степові шляхи в житах понад могилами, — степові шляхи без кінця і краю» [6, 445].

В іншому фрагменті Л. Чернов роздумує над власною долею. Прогресуюча хвороба не дає йому надії на майбутнє. Саме тому Л. Чернов пише про свою помилку як людини, що часто забуває про сенс людського існування, ігноруючи велике, надаючи перевагу дрібним меркантильним намірам: «Я, як і більшість моїх товаришів, іноді забуваю про те, як небагато, як жакливо-мало лишилося мені жити на цій прекрасній Землі; ще п'ять-десять років (насправді йому лишилося лише три роки. — О. Г.), — і я піду в небуття, в тьму, в ніщо. І от — я, людина, я часто забуваю про це, і на тім тижні два дні розмірковував, яку канапу краше поставити в своїй новій квартирі: шкіряну чи матерчату» [6, 446]. Велике він бачив у творчості, яка залишає помітний слід у пам'яті нащадків.

Спогади писалися з урахуванням записів у старому блокноті, де були зафіксовані блукання Л. Чернова з акторами по маленьких містечках і селах України: «Ми, франківці, мобілізовані на продроботи, їздимо по селах — грати "Суєту" та "Гріх"» [6, 452]. Пам'ять письменника зберегла складні умови тих гастролей: «Ми їмо нечужані, надзвичайні страви (мішанина: пшоно, яблука, цукор) з тієї самої миски, в якій наші жінчини миють нам по черзі наші кудлаті голови» [6, 452].

Згадуючи про це через дев'ять років, Л. Чернов відзначає, як змінилися за цей час одні й ті ж люди. Ті, з ким він колись ділився останнім, стали більш прагматичними: «Ви виробили собі тверезі погляди на життя. Ви купляєте канапи й килими і терпляче вистоюєте у церобкопівських чергах. Зустрічаючись, ви безстрастними басками говорите про норми харчування і про ціну за аркуши» [6, 452]. Тоді ж, дев'ять років тому, всі були однаковими й щасливими.

Друга автобіографія більш докладно розповідає про створення Л. Черновим власного театру, на що було витрачено понад рік. Спершу в Олександрії з'явилося українське театральне об'єднання з претензійною назвою «Махударам» — «Майстерня художньої драми». Пізніше — «Верда Стельо» — виробничий пересувний театр. Програмою-максимум цієї інституції, що

базувалася в Кременчуці, були глобальні цілі — «переклад усього революційного репертуару на есперанто і всесвітнє турне» [6, 454]. Л. Чернов згадує сподвижників театру, що працювали тоді з ним, а саме: О. Горського, Ю. Філянського, Я. Возіяна, М. Гаєвського. В Україні 1922 р. був голод, тому глядачі неохоче ходили в театр, надто на україномовні вистави в зросійщених містах. Практика створення власного театру закінчилася невдачею: «На порозі [19]23-го року в нерівній боротьбі з голодом трагічно загинув "Верда Стельо"» [6, 454].

Про цей час Л. Чернов скаже: «Це були тяжкі дні. У центрі гуртувалися пожовтнів мистецькі і літературні сили, визначалися майбутні письменники, а ми, забувши про масштаби, насаджувались у скаженій донкіхотській боротьбі десь у медвежій провінції, гадали, що робимо всеукраїнську справу, — і наслідки кількарічної, голодної праці пішли димом» [6, 454].

Автобіографія містить своєрідну вставну новелу, героєм якої є сам письменник, і яка відкриває одну його сердечну таємницю. Фабула твору така: герой у червні 1926 р. під'їхав у неназваному великому місті до ганку одноповерхового будинку. Двері відчинила молода жінка. Вона здивувалася, бо не бачила героя новели п'ять років. Він рішуче посадив її в коляску свого мотоцикла, хоча та й опиралася, заявивши, що заміжня. Герой сказав жінці, що забирає її від чоловіка, а якщо та буде опиратися, то спрямує мотоцикл у прірву. А коли вона погодилася їхати з ним, він повернувся до будинку і попрощався із закам'янілою від несподіванки жінкою. «Описана подія тривала сім хвилин. Але цього досить, щоб видерти з серця її поховати голубу романтику юнацьких днів» [6, 457].

Півроку (16 вересня 1926 р. — весна 1927 р.) Л. Чернов лікувався в Тубінституті в Харкові. Після виходу з лікарні розпочалася його боротьба «за право називатись українським пролетарським письменником» [6, 457]. Л. Чернов називає видання («Червоний Шлях», «Культура і побут», «Червоний Перець», «Нова Генерація», «Всесвіт»), у яких друкувалися його україномовні твори.

Відсутність власного житла суттєво впливала на літературну творчість митця: «Дуже заважає працювати брак власної кімнати: три роки я живу й працюю як горобець — по редакціях, готелях, товаришах» [6, 458].

Л. Чернов з гордістю згадує, що він був одним із піонерів українського радіомовлення: «Раніше воно не існувало, — і кожен наш крок був буквально просікою в джунглях... Мені випало на долю робити перші в історії спроби творення оригінального українського специфічного радіо-файлетону і радіо-фільму. На жаль, згодом радіороботу нам довелося покинути: українське радіомовлення пішло шляхом найменшого опору» [6, 458].

Свої спогади Л. Чернов писав у 1930 р., проте у них майже відсутня апологетика будівництва нового суспільства, яка притаманна мемуарам багатьох українських письменників тієї пори (скажімо, В. Поліщука, В. Сосюри). Можливо, щось схоже можна прочитати в такому пасажі автора: *«І тепер ще випадають місяці, коли я, зрікшись власного кутка, метушуся зі своєю валізою по всій Україні, мов птаха над ураганом і пожежею, не знаючи, де сісти, бо все навколо палає, тріщить, пече — бо руйнується й падає старе, вікове — і натомість непереможно сходить, наливається соком завтрашній день моєї соціалістичної батьківщини»* [6, 458].

Проте останні слова автобіографії Л. Чернова свідчать про недооцінку ним складних реалій початку 1930-х років, коли посилювався ідеологічний тиск на літературу (невдовзі з'явиться постанов ЦК ВКП(б) «Про перебудову літературно-художніх організацій»). Складається враження, що письменник (як і багато інших його сучасників) живе в якомусь паралельному вигаданому світі, а звідси в його словах з'являється патетична впевненість, що явно дисгармоніює з реаліями доби: *«Я щасливий бачити, як у великій спільній роботі гине все дрібне, маленьке, особисте, егоїстичне, миршаве, — все, що пахне двоспальним ліжком, примусом, карбованцем, паршивим обідом. Я щасливий бути найменшим коліщатком нашої найвеличнішої в історії перебудови світу і людства. Щасливий — навіть коли б мене розчавило каміння якогось раптового обвалу. Бо коли й загину, — то не мишею в пастці, а учасником велетенської будівлі, де в огнях і димах, у великих*

муках народжується нова людина і новий світ» [6, 459]. Останні слова автобіографії Л. Чернова також сповнені романтичного пафосу: *«Незламний — вступаю в 1930 рік, життя мого — тридцять другий»* [6, 459].

Отже, мемуарна творчість Л. Чернова, представлена двома автобіографіями суб'єктного типу, перша з яких коротка й нагадує традиційні письменницькі автобіографії, а друга — розширена, написана емоційно, в дусі експресіонізму, з виразним романтичним пафосом, окремими патетичними місцями. У ній помітною є світоглядна і творча трансгресія письменника, що бачив себе в літературі як російськомовний автор, котрий стояв на позиціях імажинізму, а потім поступово перейшов на українську мову і став помітною постаттю в українському літературному процесі на рубежі 20–30-х років ХХ ст. Згадуючи своє життя, Л. Чернов колоритно й емоційно пише про своїх батьків і діда, власне ж інтимне життя у нього передано завуальовано, через побіжні згадки й натяки. Навіть вставна новела не проливає конкретики на історію одного з любовних захоплень автора. У мемуарах Л. Чернова яскраво представлений український степ, який митець любив понад усе, хоча йому довелося бачити, моря, океани, гори, мандрувати просторами колишнього Радянського Союзу, Індії. Однак надмірна любов автора мемуарів до степових просторів не перекриває його орієнтацію на урбаністичне майбутнє людства. Такою ж він бачить і Україну, яку уособлює в образі героїні давньогрецьких міфів Електри.

ДЖЕРЕЛА

1. Гажа Т.П. Українська літературна мемуаристика другої половини ХХ століття: становлення об'єктивного і суб'єктивного типів : дис. ... канд. філол. наук : спец.: 10.01.01 «Українська література» / Т.П. Гажа. — Харків, 2007. — 200 с.
2. Галич А.А. Украинская писательская мемуаристика (природа, эволюция, поэтика) : дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.08 «Теория литературы» / Александр Андреевич Галич. — К., 1991. — 339 с.
3. Куценко Л. Репресований після смерті / Л. Куценко // Час «чорного ворона» : нариси. — Кіровоград : Центрально-Українське вид-во, 1995. — С. 64–73.
4. Мельників Ростислав. «Кобзар на мотоциклі»: роки й маски Леоніда Чернова (Малошийченка) / Ростислав Мельників // Український письменник Леонід Чернов (Малошийченко) (1899–1933): Бібліографічний покажчик. — Харків : ХДНБ ім. В.Г. Короленка, 2005. — С. 4–16.
5. Чернов Леонід. Автобіографія / Леонід Чернов // Самі про себе: Автобіографії українських митців 1920-х років / упор. Р. Мовчан. — К. : ТОВ «Видавництво “Кліо”», 2015. — С. 442–459.
6. Чернов Леонід. Автобіографія / Леонід Чернов // Самі про себе: Автобіографії українських митців 1920-х років / упор. Р. Мовчан. — К. : ТОВ «Видавництво “Кліо”», 2015. — С. 444–459.

REFERENCES

1. Hazha T.P. Ukrayinska literaturna memuarystyka druhoyi polovyny XX stolittia: stanovlennia obiektyvnoho i subiektyvnoho typiv : dys. ... kand. filol. nauk : spets.: 10.01.01 «Ukrayinska literatura» / T.P. Hazha. — Kharkiv, 2007. — 200 s.

2. Halych A.A. Ukrainskaia pisatelskaia memuarisika (priroda, evoliutsiia, poetika) : dys. ... d-ra filol. nauk : 10.01.08 «Teoriia literatury» / Aleksandr Andreevich Halich. — K., 1991. — 339 s.
3. Kutsenko L. Represovanyi pislia smerti / L. Kutsenko // Chas «chornoho vorona»: narysy. — Kirovohrad : Tsentralno-Ukrainske vyd-vo, 1995. — S. 64–73.
4. Melnykiv Rostyslav. «Kobzar na mototsykli»: roky i masky Leonida Chernova (Maloshyychenka) / Rostyslav Melnykiv // Ukrayins'kyi pys'mennyk Leonid Chernov (Maloshyichenko) (1899–1933): Bibliohrafichnyi pokazhchyk. — Kharkiv : KhDNB im. V.H. Korolenka, 2005. — S. 4–16.
5. Chernov Leonid. Avtobiohrafia / Leonid Chernov // Sami pro sebe: Avtobiohrafii ukrainskykh myttsiv 1920-kh rokiv / upor. R. Movchan. — K.: TOV «Vydavnytstvo “Klio”», 2015. — S. 412–444.
6. Chernov Leonid. Avtobiohrafia / Leonid Chernov // Sami pro sebe: Avtobiohrafii ukrainskykh myttsiv 1920-kh rokiv / upor. R. Movchan. — K.: TOV «Vydavnytstvo “Klio”», 2015. — S. 444–459.

Александр Галич

ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ТРАНСГРЕССИЯ ЛЕОНИДА ЧЕРНОВА-МАЛОШИЙЧЕНКО: МЕМУАРНЫЙ ДИСКУРС

В статье проанализированы две автобиографии Леонида Чернова-Малошийченко, которые автор рассматривает как мемуары субъектного типа. Первая автобиография этого забытого писателя короткая и напоминает подобные традиционные писательские произведения, а вторая — расширенная, написана эмоционально, в духе экспрессионизма, с выразительным романтическим пафосом и отдельными патетическими местами. В ней заметна мировоззренческая и творческая трансгрессия писателя, который видел себя в литературе сначала как русскоязычный автор, но позднее, преодолевая возможное и невозможное, постепенно переходит на украинский язык и становится заметной фигурой в украинском литературном процессе на рубеже 20–30-х годов XX ст. Не смотря на то, что воспоминания были написаны в 1930 году, в них почти отсутствует апологетика строительства нового общества, которая присуща мемуарам многих украинских писателей того времени (В. Полищук, В. Сосюра). Однако последние слова автобиографии Л. Чернова свидетельствуют о недооценке им сложных общественно-политических реалий начала 30-х годов, когда усилилось идеологическое давление на литературу. Складывается впечатление, что писатель живет в каком-то параллельном вымышленном мире, а отсюда — патетическая уверенность в его словах, которая явно дисгармонирует с реалиями того времени.

Ключевые слова: автобиография, мемуары, трансгрессия, имажинизм, экспрессионизм.

Oleksandr Halych

ART TRANSGRESSION OF LEONID CHERNOV-MALOSHYICHENKO: MEMOIR DISCOURSE

Two autobiographies of Leonid Chernov-Maloshyichenko considered by the author as the memoirs of subjective type are analyzed in the article. The first autobiography of partially forgotten writer is short and resembles like the traditional literary works, and the second is extended and written emotionally, in the spirit of expressionism, with a distinct romantic pathos and pathetic individual places. In the latter we can observe a noticeable worldview and creative transgression of the writer who saw himself in the literature first as a Russian-speaking writer and then gradually moved to the Ukrainian language and became a prominent figure in the national literary process at the turn of 20–30s of the 20th century. The memoirs have been written in 1930, however the apologetics of building of a new society is almost absent there, unlike the memoirs of a number of the Ukrainian writers of that period (V. Polishchuk, V. Sosiura). But the final words of L. Chernov's autobiography show that he was underestimating complicated social and political reality of the beginning of 1930s when ideological pressure on the literature had been intensified. It seems that the writer lived in some parallel imaginary world, and as a result some pathetic confidence had appeared in his words, obviously out of keeping with the reality of that time.

Key words: autobiography, memoirs, transgression, imagism, expressionism.